

sin parafrase over Skånske Lov: »Er det en hændelse, gives der dog gerningsmanden som følge heraf den fordel, at han i den anledning ikke skal betale noget til kongen eller biskoppen, hvis sag det ikke er at tugte nogen for en uventet hændelse, som intet menneske kan forudse, men snarere at straffe ond vilje, for at ulovlige og uretfærdige handlinger for fremtiden kan forebygges ved frygt for straf.«

For Elsa Sjöholm er bøderetten og bødestørrelsen ensbetydende med magt i samfundet. Jo større bøderet myndighederne, kirke og konge, skaffer sig, desto større bliver dermed deres interesse i at støtte sagsøgerens rolle i rettergangen, også bevismæssigt. Allerstørst bliver myndighedernes magt, når de selv udpeger nævninger, som kan afgøre sagen. Når myndighederne kun får bøder for viljesværk, er det følgelig i deres snedige interesse at forhindre, at skader bedømmes som våde, d.v.s. uforsætlig gerning. Sættes derfor vådesbøden til skadelidte meget lavt, ville han nok anlægge sag om viljesværk, så myndighederne også fik deres bøder. Altså rent magt- og pengebegær på bekostning af ethvert hensyn til retfærdighed og skyld, hvis Elsa Sjöholms anvendelse af de svenske middelalderlove giver et sandsynligt billede af datidens syn og samfundsstruktur. Specielt for kirken må det være fatalt, at dens position alene skal udlæses af magtkampe om indholdet af verdslige love. Hvad med kirkebyggeriet, hvad med klostervæsenet, hvad med den kanoniske ret og den gejstlige jurisdiktion? Selvfølgelig havde kirken økonomiske interesser, men de dækkedes ikke af bødekravene i de behandlede love.

En anden svensk historiker Birgit Sawyer har udtrykt dette således: »I meget af den historie, som skrives om middelalderen - politisk, social eller økonomisk - tages intet eller utilstrækkeligt hensyn til den plads, religionen indtog i menneskers hverdag, og den afgørende betydning religiøse forestillinger må have haft for udviklingen på ethvert plan og i alle samfundslag«. Religion - cui bono?

Elsa Sjöholm tegner den svenske magtstruktur i middelalderen ud fra verdslige love, hvoraf nogle har en kyrkobalk andre ikke, men betydningen af den allestedsnærværende og -gældende kanoniske ret er ikke med i billedet - så lidt som »det tredje steget«, efter reception og magtstruktur »att foga in det vunna resultatet i dess historiska ram«. Hvor meget siger love så om livet?

Den norske retssociolog Torstein Eckhoff har sagt, at det i al videnskab gælder om at være åben for modforestillinger. At »Sveriges medeltidslagar« viser livet lyder næsten for godt til at være sandt.

Ole Fenger

Herrschaft Breitenburg 1256-1598. Bearbeitet von Kurt Hector und Wolfgang Prange. Schleswig-Holsteinische Regesten und Urkunden Bd. IX. Neumünster, Karl Wachholtz Verlag, 1988. XI, 657 s. 98 DM.

Den 16. september 1573 forlenede Frederik II på Koldinghus borgmesteren i Nyborg med en fiskedam. Så vidt Kancelliets Brevbøger. Men i denne blandede udgave og registrant af Breitenburg godsarkiv og rantzauske familiepapirer kan man se, at kongen samme dag - nok med et stærkere personligt engagement - anmodede Hamburgs råd om at sende 12-14 læster velsmagende øl til hans datters barnedåb.

Blot en smagsprøve på, at det statelige bind i kvartformat rummer ikke uvigtige bidrag til dansk historie. Andre eksempler, der udspringer af Gert Rantzaus virksomhed som lensmand på Kronborg, er egenhændige breve fra dronning Sophie (»liebe Gerrt«), Frederik II's brev om murerarbejdsmandenes forsømmelser på Kronborg og en forordning om flagsignaler til skibsfarten i Øresund, der desværre er i meget dårlig stand, og som udgiverne meget forståeligt har afstået fra at gengive, hvorimod en detaljeret beretning om Christian IV's berlinske rejse 1595 citeres in extenso. Endelig tegner Svend Gissel sig for et overraskende indslag, en oversigt over de danske adelige – mange hundreder – der var indbudt til Frantz Rantzaus bryllup 1584. Med sin kompromisløse ordenssans og forskerglæde har Gissel skabt en formelig renaissanceadelshåndbog.

Udgavens absolutte hovedpersoner er selvsagt fader og søn, Johan og Heinrich Rantzaus. Man kan undre sig over 1500-tallets mandschauvenisme (Heinrich Rantzaus døtre måtte ikke låne bøger i biblioteket på Breitenburg, men deres mænd fik lov), og de to stenrige og vidtberømte statsmænds lidenskabelige udladninger, når selv den mindste eng truede med at gå deres næse forbi, skal man vist til nutidens sportsverden for at forstå.

Breitenburgarkivet slap uskadt fra stormen 1628, men på et eller andet tidspunkt må nogen (skam få!) have frasorteret den kolossale mængde af navnlig ældre korrespondance med kongehuset, slægtninge og andre adelige, således at stort set kun retslige dokumenter blev tilbage. Arkivet, som selv i denne lemlæstede tilstand er omfattende og inspirerende nok, befinder sig i dag i Landesarchiv Schleswig-Holstein. Den ene udgiver, Kurt Hector, døde i 1981. Også fra dansk side bør der lyde en varm tak til Wolfgang Prange, der har fuldført sin forgængers livsværk.

Mikael Venge

GEORGE DUBY: Verdens bedste ridder. Guillaume le Maréchal. Oversat af JACQUES BERG. Forum, 1987. 171 s.

Denne lille bogs berømte forfatter har evnen til at skrive for både læg og lærd, videnskabelige bøger veksler med populære fra hans hånd. Den foreliggende er medrivende som en førsteklases roman og hører tilsyneladende til i den sidste gruppe – forfatteren er ikke for ingenting medlem af Det franske Akademi – men Duby går andre veje end sine forgængere i analysen af ridderkvadet *Histoire de Guillaume le Maréchal*. Digtet er ofte nok udnyttet til at skildre det indbyrdes forhold mellem de engelske og franske konger i årtierne o. 1200. Dubys interesse, som han selv betegner som lidenskabelig, skyldes at digtet lader sig udnytte som et enestående udtryk for ridderkulturens tænkemåde. Vi er på den nye turneringsplads der hedder L'histoire des mentalités.

I bogen fortolkes et hyldestdigt om en opkomling der fra jævn adelsmand steg til at blive Englands rigsforstander og af kendere ved det franske hof betegnedes som verdens bedste ridder. Det er antagelig forfattet af en herold (turneringsleder), altså af en ikke-gejstlig, der bygger på stof meddelt af en ridder der sandsynligvis var vor helts nære ven. Meddelelsen fortæller hvad han har set med